

Seat No. : _____

FA-126

February-2025

B.A., Sem.-I (As Per NEP 2020)

Major-DSC-C-SAN-111 : Sanskrit

(नीतिशतकम्)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

सूचना : अध्या प्रश्नोना गुण सरभा छे.

Instruction : All questions carry equal marks.

1. नीयेना श्लोकोनो भावानुवाद करो : (कोईपणु भे) 10

Translate the following verses : (Any two)

(i) विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः ।
यशसि चाभिरुचिर्व्यसनं श्रुतौ
प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम् ॥

(ii) भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गमे
नवाम्बुभिर्भूमि विलिम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥

(iii) लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्
पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासदितः ।
कदाचिदपि पर्यटशशंविषाणमासादये
न्न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् ॥

अथवा/OR

1. टूंकनोध्द लणोः 10

Write a short notes on :

- (i) मूर्खजन उपहास
(ii) परोपकार

2. नीचेना श्लोकोनो भावानुवाद करो : (कोईपक्षे)

10

Translate the following verses : (Any two)

- (i) नैवाकृतिः फलति नैव कुलं न शीलं
विद्यापि नैव न च यत्नकृतापि सेवा ।
भाग्यानि पूर्वतपसा खलु संचितानि
काले फलन्ति पुरुषस्य यथैव वृक्षाः ॥
- (ii) विद्या नाम नरस्य रूपमधिकं प्रच्छन्नगुप्तं धनं
विद्याभोगकरी यशःसुखकरी विद्या गुरुणां गुरुः
विद्या बन्धुजनो विदेशगमने विद्या परं दैवतं
विद्या राजसु पूजिता न तु धनं विद्याविहीनः पशुः ।
- (iii) नेता यस्य बृहस्पति प्रहरणं वज्रं सुराः सैनिकाः
स्वर्गो दुर्गमनुग्रहः किल हरैरैशवतो वाहनम् ।
इमिश्वर्यबलान्वितोऽपि बत्याभ्दग्नः परैः संगरे
तद्व्यक्तं ननु दैवमेव शरणं धिग्धिग्वृथा पौरुषम् ॥

अथवा/OR

2. नीतिशतकम्ना आधारे 'विद्याप्रशंसा' नुं वर्णन करो.

10

Discuss the 'विद्याप्रशंसा' mentioned in नीतिशतकम्.

3. नीचेना श्लोकोनो भावानुवाद करो : (कोईपक्षे)

10

Translate the following verses : (Any two)

- (i) लोभश्चेद्गुणेन किं पिशुनता यद्यस्ति किं पातकैः
सत्यं चेत्तपसा च किं शुचि मनो यद्यस्ति तीर्थेन किम् ।
सौजन्यं यदि किं निजैः सुमहिमा यद्यस्ति किं मण्डनैः
सद्विद्या यदि किं धनैरपयशो यद्यस्ति किं मृत्युना ॥
- (ii) जाऽयं धियो हरति सिञ्जति वाचि सत्यं
मानोन्नति दिशति पापमयाकरोति ।
चेतः प्रसादयति दिक्षु तेनाति कार्ति
सत्सङ्गतिः कथय किं न करोति पुंसाम् ॥
- (iii) दाक्षिण्यं स्वजने दया परजने शाठ्यं सदा दुर्जने
प्रीतिः साधुजने नयो नृपजने विद्धज्जनेष्वार्जवम् ।
शौर्यं शत्रुजने क्षमा गुरुजने नारीजने द्यूतेता ।
ये दैव पुरुषाः कलासु कुशलास्तेष्वेव लोकस्थितिः ॥

अथवा/OR

3. टूंकनूध ल'डू. 10

Write a short notes on :

(i) दुर्जननिन्दा

(ii) सज्जनप्रशंसा

4. नीयेना श्लोकोना अनुवाद करो : (कोईपणू डू) 10

Translate the following verses : (Any two)

(i) सत्याऽनृतां च परुषा प्रियवादिनी च

हिंसा दयालुरपि चार्थपरा वदान्या ।

नित्यव्यया प्रचुरनित्यधनागमा च

वेश्याङ्गनेव नृपनीतिरनेकरुपा ॥

(ii) यस्यास्ति वित्तं स नरः कुलीनः

स पण्डितः स श्रुतवानगुणज्ञः ।

स एव वक्ता स च दर्शनीयः

सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ति ॥

(iii) आरम्भगुर्वी क्षयिणी क्रमेण

लध्वी पुरा वृद्धिमती च पश्चात् ।

दिनस्य पूर्वार्धपरार्धभिन्ना

छायेव मैत्री खलसज्जनानाम् ॥

अथवा/OR

4. टूंकनूध ल'डू. 10

Write a short notes :

(i) मैत्रिमहिमा

(ii) भर्तृहरि-जीवनवृत्तान्तः

Fill in the blanks choosing appropriate option : (Any Ten)

(1) રાજ્યસભામાં _____ પ્રકારનો માણસ ભર્તૃહરીને શૂળની જેમ ભોંકાય છે.

- (a) દુર્જન: (b) મિત્ર (c) મૂર્ખ

In the Rajya Sabha, the _____ type of man is frowning at Bhartrahari like a colic.

- (a) Bad guy (b) Friend (c) Fool

(2) _____ માણસને નાના કે મોટા બનાવે છે.

- (a) રાજ્યશાસન (b) ધનાવસ્થા (c) શૂરવીરતા

_____ makes a man small or big.

- (a) Government (b) Wealth (c) Valour

(3) ધીરપુરુષો _____ ના માર્ગમાંથી ડગલું પણ ચલિત થતા નથી.

- (a) ધન પ્રાપ્તિ (b) ન્યાય (c) નાણાં

Brave men do not move even a step from the path of _____.

- (a) Wealth (b) Justice (c) Money

(4) સેવાધર્મ _____ ઓને માટે પણ અગમ્ય છે.

- (a) રાજા (b) સ્ત્રી (c) યોગી

Sevadharma is also inaccessible to _____.

- (a) King (b) Woman (c) Yogi

(5) _____ પુરુષ જ્યાં જાય છે ત્યાં જ આપત્તિઓ પણ પાછળ-પાછળ જાય છે.

- (a) ભાગ્યરહિત (b) વિધારહિત (c) નિર્ધન

Where _____ men go, calamities also follow.

- (a) Luckless (b) Lawless (c) Destitute

(6) ઈન્દ્રે પર્વતોની પાંખો કાપી ત્યારે _____ સમુદ્રમાં છુપાઈ ગયો.

- (a) હિમાલય (b) લંબગિરિ (c) મૈનાક

_____ hid in the ocean when Indra cut off the wings of the mountains.

- (a) Himalayas (b) Lambgiri (c) Menak

(7) બૃહસ્પતિ _____ ના નેતા છે.

- (a) રાવણ (b) દેવો (c) રાક્ષસો

Bruhaspati is the leader of _____.

- (a) Ravana (b) Devas (c) Demons

(8) ધનની _____ ગતિઓ છે.

- (a) 2 (b) 3 (c) 4

Money has _____ speeds.

- (a) 2 (b) 3 (c) 4

(9) _____ ખુશામતના વચનો પછી જ ખાય છે.

- (a) શ્વાન (b) શિયાળ (c) હાથી

_____ eat only promises of flattery.

- (a) Dog (b) Jackal (c) Elephant

(10) સજ્જનોના વ્રતને કવિ _____ કહે છે.

- (a) જલધારાવ્રત (b) અસિધારાવ્રત (c) અગ્નિધારાવ્રત

The vow of gentlemen is called _____ by the poet.

- (a) Jaldharavrata (b) Asidharavrata (c) Agnidharavrata

(11) ભર્તૃહરિએ રાજનીતિને _____ સાથે સરખાવી છે.

- (a) દાસી (b) ગણિકા (c) રાણી

Bhartrahari equates politics with _____.

- (a) Maid (b) Courtesan (c) Queen

(12) જેના જન્મથી એનો _____ ઉન્નતિ પામે તે જ જન્મ્યો ગણાય છે.

- (a) વંશ (b) સમાજ (c) દેશ

From the birth of which his _____ is elevated is considered to be born.

- (a) Caste (b) Society (c) Country

FA-126

February-2025

B.A., Sem.-I (As Per NEP 2020)

Major-DSC-C-SAN-111 : Sanskrit

[मेघदूतम् । पूर्वमेघः (नियतांशः)]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

सूचनाओं : (1) जमश्री आशुना अंक प्रश्नना मारु सूयवे छे.

Instructions : Number on the right shows marks of the question.

(2) जे प्रश्ननो जवाब लओ ते कमांक उत्तरवलीमां स्पष्ट दर्शावो.

Clearly mention the number of the question in answer-sheet you attempt.

1. नीचे आपेल श्लोको पैकी कोई जे नो लावानुवाह करो :

10

Translate any **two** of the following verses :

(i) तस्य स्थित्वा कथमपि पुरः कौतुकाधानहेतोरन्तर्बाष्पश्चिरमनुचरो राजराजस्य दध्यौ ।

मेघालोके भवति सुखिनोऽप्यन्यथावृत्ति चेतः कण्ठाश्लेषप्रणयिनि जने किं पुनर्दूरसंस्थे ॥

(ii) मन्दं मन्दं नुदति पवनश्वानुकूलो यथा त्वं वामशचायं नदति मधुरं चातकस्ते सगन्धः ।

गर्भाधानक्षणपरिचयान्नूनाबद्धमालाः सेविष्यन्ते नयमसुभगं खे भवन्तं वलाकाः ॥

(iii) अद्रेः शृङ्गं हरति पवनः किंस्विदित्युन्मुखीभिर्दृष्टोत्साहश्चकितचकितं मुग्धसिद्धाहगनाभिः ।

स्थानादस्मात्सरसनिचुलादुत्पतोदङ्मुखःखं दिङ्नागानां पथि परिहरन्स्थूलहस्तावलेपान् ॥

अथवा/OR

1. यक्षे मेघमार्गमां वणविला पर्वतो विशे नोंध लओ.

10

Write a note on mountains as depicted by यक्ष which lies in between cloud's route.

2. नीचे आपेल श्लोको पैकी कोई जे नो लावानुवाह करो :

10

Translate any **two** of the following verses :

(i) पाण्डुच्छायोपवनवृतयः केतकैः सूचिभिर्नैर्नीडारम्भैर्गृहबलिभुजामाकुलग्रामचैत्याः ।

त्वय्यासन्ने परिणतफलस्यामजम्बूवनान्ताः सम्पत्स्यन्ते कतिपयदिनस्थायिहंसा दशार्णाः ॥

(ii) वक्रः पन्थाःयदपि भवतः प्रस्थितस्योत्तराशांसौधोत्सङ्गप्रणयविमुखो मा स्म भूरुज्जयिन्याः ।

विद्युद्दामस्फुरितचकितैस्तत्र पौराङ्गनानांलीलापाङ्गैर्यदि न रमसेलोचनैर्वञ्चितोऽसि ॥

(iii) गम्भीरायाः पयसि सरितश्चेतसीव प्रसन्ने छायात्मापि प्रकृतिसुभगो लप्स्यते ते प्रवेशम् ।

तस्मादस्याः कुमुदविशदान्यर्हसि त्वं न धैर्यान्मोघीकर्तुं चटुलशफरोद्वर्तनप्रेक्षितानि ॥

अथवा/OR

2. यक्षे भेधभार्गमां वणुविली नदीओ विशे नोंध लणो. 10

Write a note on rivers as depicted by यक्ष which lies in between cloud's route.

3. नीचे आपेल श्लोको पैकी कोई ओ नो भावानुवाद करो : 10

Translate any **two** of the following verses :

(i) तस्याः पातुं सुरगज इव व्योम्नि पश्चार्धलम्बी त्वं तेदच्छस्फटिकविशदं तर्कयेस्तिर्यगम्भः ।

संसर्पन्त्यासपदि भवतःस्रोतसि च्छाययासौस्यादस्थानोपगतयमुनासङ्गमेवाभिरामा ॥

(ii) तस्माद् गच्छेरनुकनखलं सैलराजावतीर्णाजह्नोः कन्यांसगरतनयस्वर्गसोपानपङ्क्तिम् ।

गौरीवक्त्रभृकुटिरचनां या विहस्यैव फेनैःशंभोःकेशग्रहममकरोदिन्दुलग्नोर्मिहस्ता ॥

(iii) हेमाम्भोजप्रसवि सलिलं मानसस्याददानः कुर्वन्कामंक्षममुकपटप्रीतिनैरावतस्य ।

धुन्वन्कल्पद्रुमकिसलयान्यंशुकानीव वातैर्नानाचेष्टर्जलद ललितैर्निविसेस्तं नगेन्द्रम् ॥

अथवा/OR

3. टूंकनोंध लणो. (कोईपणु ओ) 10

Write a short notes on the following : (Any **two**)

(i) कैलासपर्वत वर्णनम् ।

(ii) मेघदूतम् – शीर्षक सभण्णवो.

Explain the title of मेघदूतम्.

(iii) पूर्वभेधमां प्रयोञ्जेल भेधना विविध नामो.

Various names of cloud applied in Purvamegha.

4. कालिदासनी कृतिओ विशे नोंध लणो. 10

Write a note on works of Kalidasa.

अथवा/OR

4. भौगोलिक महत्त्वना संदर्भमां भेधना प्रवासभार्गनुं वणुन करो. 10

Describe Megh's journey route with reference to geographical importance.

5. કૌંસમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો : (કોઈપણ દસ)

10

Answer by choosing appropriate answer given in the brackets : (Any ten)

(1) યક્ષને કોણ શ્રાપ આપે છે ?

(a) શિવ (b) પાર્વતી (c) કુબેર

(2) યક્ષ શ્રાપ દરમ્યાન કયા પર્વતના આશ્રમમાં વસે છે ?

(a) રામગિરિ (b) વિન્ધ્ય (c) હિમાલય

(3) યક્ષ કઈ નગરીનો રહેવાસી હતો ?

(a) અલકા (b) અવન્તિ (c) વિદિશા

(4) યક્ષ કયા મહિનામાં આકાશમાં વાદળ જૂએ છે ?

(a) આષાઢ (b) ભાદ્રપદ (c) માર્ગશીર્ષ

(5) પૂર્વમેઘમાં મુખ્યત્વે શેનું વર્ણન છે ?

(a) યક્ષપત્ની (b) શિવમહિમા (c) મેઘપ્રવાસમાર્ગ

(6) મેઘને વિન્ધ્યાચળ પર્વતની તળેટીમાં કઈ નદી જોવા મળશે ?

(a) રેવા (b) વેત્રવતી (c) મન્દાકિની

(7) મેઘદૂતનો સાહિત્યપ્રકાર જણાવો.

(a) મહાકાવ્ય (b) ખણ્ડકાવ્ય (c) કથાકાવ્ય

(8) મેઘને પ્રવાસમાર્ગમાં કૈલાસપર્વત સુધી કોણ સાથ આપશે ?

(a) બલાકાઃ (b) ચાતકઃ (c) રાજહંસાઃ

(9) ધનપતિએ નામ કોની માટે પ્રયોજાયું છે ?

(a) શિવઃ (b) કુબેરઃ (c) મેઘઃ

(10) યક્ષ મેઘને ઉજ્જૈનમાં કયા ધામમાં જવાનું કહે છે ?

(a) મહાકાલ (b) વૈજનાથ (c) સોમનાથ

(11) મેઘદૂત કાવ્ય કઈ દષ્ટિએ મહત્વનું છે ?

(a) આર્થિક (b) સાંસ્કૃતિક (c) યોગ-સાધના

(12) મેઘદૂત કાવ્યમાં કેટલા ખંડો છે ?

(a) 1 (b) 5 (c) 2